

PAPER DETAILS

TITLE: Sovyet - Amerikan Münasebetlerinin  Yili 1945 - 1948

AUTHORS: Fahir Hadi ARMAOGLU

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37971>

SOVYET - AMERİKAN MÜNASEBETLERİ 1945 — 1948

Yazan : İsmail Hakkı

Siyaset

(Geçen sayıdan devam)

1948 Yılı :

1948 yılı Amerikan politikası bakımından daha man Doktrini ve Marshall Plânından sonra daha önemlidir. Buna mukabil, Sovyet politikası, bu yıl içine girecektir. Berlin Buhranı gibi bir Sovyet teşebbüsüyle neticelenecek ve Sovyetler bu teşebbüsleriğe düçar olacaklardır ki, bu hal, Amerikan politikelere sevk ederek bugünkü Atlantik Paktının ortasıdır. Bundan başka, 1948 yılının önemli hadiseleri, goslavyası ile Sovyetler Birliğinin aralarının açılması sonundan beri ilk defa olarak, Sovyet politikası, şu Blokunda da bir gedik meydana getirecektir. Buhranından bugüne kadar geçen zaman içinde Sovyetler Blokuna gelen durgunlukta büyük tesiri olacaktır.

Macar - Romen Anlaşması — 1947 yılının sonlarında, komünistlerin, federalasyon kurulmasına doğru iddialarını, bu anlaşma ile

Bundan sonra, eski Başbakan Nagy'nin halefi Sahipleri Partisinden, Başbakan Dinnyes'in başkanlığından bir heyet, 18 Şubat 1948 de, taraflardan biri, Almanya ile birlikte tecavüz hareketine iştirak eden ve yahut için Almanya ile doğrudan doğruya veya herhangi bir şekilde herhangi bir devletle harbe girdiği takdirde karşılıklı masına dar (207) Macar - Sovyet Dostluk, İşbirliği Andlaşmasını imzaladı.

Macaristan, 1947 Mayısında vukubulan Nagy hükümeti yük gelişmeler kaydetmişti. O kadar ki, Macar Cumhurbaşkanı 1 Mart 1948 de verdiği demecinde şöyle diyordu: "Bu kutlamak üzere bu ay Macaristan'da yapılacak şerh olan Sovyet heyetine büyük kurtarıcımız Vorosilov'tur." (208)

Bütün bu hâdiseler, Nagy hadisesinde Sovyetle olduklarını göstermesi bakımından dikkate sayandı.

Macar - Sovyet Andlaşmasından evvel, 5 Şubat 1948'de Sovyet dostluk, işbirliği ve karşılıklı yardım andlaşması suretinde, bir küll olarak kurulan Balkan federasyonu yaptığı anlaşmalarla Moskova'ya bağlanıyordu.

Çekoslovak Darbesi — Çekoslovakya harpten sonra olmasına rağmen, Sovyet peykleri içinde Sovyet ve ona az tâbi olan devletlerden biriydi. Bunun da sebebi, Cumhurbaşkanı Thomas Masaryk'in oğlu Dışişleri Bakanı Jan Masaryk'in mektebinde yetişen Cumhurbaşkanı Ezermetlere boyun eğmekle beraber, Çekoslovakya'nın kurtuluşu zaya bütün gayretleriyle çalışmalarıydı. (209). Bu

1948 Şubatında Çekoslovakya'da durum şöyledir. Benes ve Başbakan da komünist lideri Gottwald'ın Partisi, Nasyonal Sosyalist, Slovak Demokrat ve Komünistler mürekkep bir koalisyon kabinesidir. 1945 de yapılan seçimlerde komünistler sadece yüzde 45 rey alabilmişlerdi. Benes ve diğerleri ile de işbirliği yapmak zorunda kalmışlardı. Fakat Benes'in Komünist Partisindendi. Bakan olduğundan benes'in emretleri zabıta kuvvetlerini elde etmek hususunda başarılı olamamıştı. İşte bu yüzden kabinenin komünist üyeleri ile benes üyeleri arasında 17 Şubattan itibaren gerginlik meydana gelmeye başlamıştı. 11 bakan sözlerini yürütemeyince 20 Şubat'ta bakanlar buhranı meydana geldi. Mücadele bundan sonra başladı. Vaziyetin vehametini kavrayan Benes'in istifalarını kabul etmiyordu. Gottwald ise kabulü hususunda ısrar ediyordu. Dikkate değer bir nokta da, Çekoslovak buhranını beraber Sovyet Dışişleri Bakan muavinlerinden Zolotarev yönetiyordu.

Yapılan tazyikler karşısında daha fazla dayanamayan Benes 11 bakanın istifalarını kabul etti. Aynı gün Çekoslovakya'da toplanarak Benes tarafından kabul edilen yeni kabinede komünistler ellerinde tutuyorlar ve Adalet, İçişleri ve Harbîye bakanlıklarına - mevkilere sahip bulunuyorlardı. Bir gün önce Jan Masaryk Dışişleri Bakanıydı.

Komünistler durumlarını sağlamlaştırdıktan sonra komünist terörü başlıyordu. Bu durum içinde Çekoslovakya'da

şartlar dahilinde Batı devletlerinin vazifesi ne olacağınin hakikaten müessir olması isteniyorsa, bunun yasî sahalara şamil bir karşılıklı yardım anlaşması zemdir.” (210) diyordu. Çekoslovakya’da vukubulan Atlantik Paktının başlangıcını teşkil edecek olan Batı tesri ediyordu. Birleşik Amerika’ya gelince; İngiltere Guardian gazetesi, “Cumhurbaşkanı Beneş’in boyu şington’da esen hava, 1939 ilkbaharında İngiliz Bavyayı hatırlatmaktadır” (211) diyordu. Hadise Fransız uyandırdı. Üç batılı devlet, vukubulan hadiseyi mü ile demokratik düşüncenin ihlâli olarak mahkûm ettiler. Bu ta yayınlanan bu beyannamede “Her üç hükümet, hatta doğmasına sebebiyet verilen bir buhrandan önce muhtelif yerlerde kullanılmış olan bazı usul parlamenter müesseselerin serbest bir şekilde faaliyet hayet verildiğini ve bir millî birlik hükümeti veçhesine gizlenmiş bir diktatörlüğün tesis olunduğunu deniyordu (213).

Sovyetlere gelince; yapılması yakın bulunan uziyeti garanti ediyorlardı. Diğer taraftan, Ruslar marck’ın şu sözünü hatırladıkları anlaşılıyordu olan Avrupa’ya hâkim olur.” (214).

Fin - Sovyet Anlaşması — Çekoslovakya hadisesi madan bir mesele daha ortaya çıkıyordu. Stalin, Passikivi’ye gönderdiği 22 Şubat 1948 tarihli mektubunun harbe iştirak etmiş olmasına rağmen Sovyet Rus sılıklı yardım paktı imzalamamış bulunan veğâne

geldiğini, aynı zamanda “müzakereler esnasında tam bir tartışmadan geçirilmesine imkân verilmediğini” bildiriyordu (216). Diğer taraftan Fin parlâmentindeki fikrini Cumhurbaşkanıya bildirirken, bizzat kendinde Sovyet - Macar ve Sovyet - Romen andlaşmalarında hususunda ısrar ediyordu (217). Stalin 11 Mart'ta, Sovyet hükümetinin bir “Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım” andlaşmasının müzakerelerine 22 Mart'ta başlanacağını bildiriyordu.

Filhakika bu tarihten bir iki gün sonra müzakereler başladı. Fin heyetinin bilhassa üzerinde durduğu şey, Fin topraklarının yine Fin askerleriyle müdafaa hane ile Sovyet askerlerinin Fin topraklarında bulunmamasıydı. Fakat bunda ancak kısmen muvaffak oldular. 6 Nisanda bir “Sovyet - Fin Dostluk ve Karşılıklı Yardım” andlaşmasının imzası ile neticelendi (218). Sekiz maddelik, birinci maddesi aleyhine olan herhangi bir ittifaka girmeme, birinci maddesi Almanyaya ve Almanyaya'nın müttefiklerine karşı taarruz derpiş edildikten sonra, Fin topraklarının Sovyetlerle sağlanacağı, bu müdafaa'nın “eğer icap eden takdirde Sovyetlerin yardım veya işbirliği ile sağlanacağı” yazılı idi.

Sovyetlerin müzakereler esnasında Finlandiya'nın vaziyetinde bulunup bulunmadığını bilmiyoruz. Fakat bundan önce Sovyetlerin Finlandiya'dan, bu müttefiklerin miktarda bir takım iktisadî tazminat istemesi (219) bir noktadır. Saniyen, Fin efkârı umumiyesinin aleyhine bir halif hükümeti Finlandiya'da kurulmuş ve Finlandiya'nın

ler Birliği eski bir programı inkişaf ettirerek, Batı doğru gidiyordu. Fin - Sovyet anlaşması daha geniş olarak ele alınabilirdi (220).

Batı Birliği — 1947 Martının başlarında İngiltere'de Dunkerque'de bir ittifak muahedesi imzalanmıştı. Bu anlaşma, doğabilecek bir tehlikeye karşı idi. Fakat bu maddelerin ışığında, başarısızlıkla neticelenen Moskova ve Londra Konferansları pılmamıştı. Aradan geçen bir senelik zaman zarfında, Sovyetler Birliği büyük bir tehlike ortaya çıkarmıştı. Hele son zamanlarda, Finlandiya üzerinde yapılan baskılarla Sovyetler Birliği inkişaf ediyordu. Binaenaleyh, bu inkişafı durdurmak ve Sovyetler Birliği'ni önlemek için Batı Avrupa devletleri arasında bir anlaşma yapılmaya çalışılmaya başlandı. Bilhassa Çekoslovak hadisesi bu hususta önemli bir rol oynadı. Çekoslovakya Başbakanı Mareşal Smuts, 2 Mart 1947'de, "Çekoslovakya hâdisesinden sonra demokrasinin bundan sonra yapacağı yeni bir devirme dileğini ifade etmekte beleye hazırlanmak mecburiyetinde olduğunu", Dışişleri Bakanı Lord Bevin de "Dünyanın bütün tarih boyunca en büyük başarıyı elde etmekte" bulunduğunu söylüyordu (221).

İşte bu şartlar içinde İngiltere ve Fransa Benelux, Hollanda ve Lüksemburg arasında 4 Martta Brüksel'de bir konferans açıldı. Konferans bir haftalık çalışmadan sonra 17 Mart'ta bir anlaşma imzaladı (222). 50 sene müddetli olan anlaşma, devletler arasında daha kuvvetli bir iktisadî işbirliği tesis etmeyi, mananın askerî ve siyasî olan sadece 4 üncü maddesindeki gibi taraflardan biri Avrupa'da silâhlı bir tecavüze maruz kalmadıkça diğer taraflar Birleşmiş Milletler Anayasasının 51

Anlaşmanın imzasını müteakip, anlaşmanın re beş memleketin dışişleri bakanlarından müre Konseyi ile bir Batı Avrupa Birliği Daimî Asker tur.

Birleşik Amerika Batı Birliğini sempati ile garanti vermeğe yanaşmıyordu. Fakat Berlin Birliğini daha müessir bir şekle sokmağa sevke

Berlin Buhranı (224) — Almanya toprakları lin şehri de dört işgal bölgesine ayrılmıştı. Fakat şehri Sovyet işgal bölgesi içinde bulunuyordu. Fransızlar, Alman topraklarındaki işgal bölgeleri bölgeleri arasındaki münakaleyi Sovyet bölgesinin ediyorlar ve Berlin'deki bölgelerinin ahalisini di. Fakat Nisan ayı başından itibaren Sovyetler, nakalelerini inkıtaa uğratmağa başladılar.

30 Mart 1948 de, Sovyet bölgesi askerî valisi rikan, İngiliz ve Fransız askerî hükümetlerine “Teknik güçlükler” dolayısıyla üç işgal bölgesiy nakaleye 1 Nisandan itibaren bazı tahditlerin ko Amerikan askerî hükümetine gönderilen mektu şunlardı :

1. Birleşik Devletlere ait personel Sovyet b viyetlerini ve Almanya'daki Amerikan askerî id dair vesika ibraz edeceklerdir.

2. Berlin'den Batı bölgelerine geçirilen ma misini haiz olacaklar ve bu permiler Sovyet mak tir. Berlin'e giren eşya da aynı şekilde tevsik ed

General Gailey buna verdiği 4 Nisan tarihli cevapta 1945 tarihinde Mareşal Zhukov ile Birleşik Amerika ile varılan vazıh bir anlaşmaya göre, Berlin ile Amerika arasındaki koridorda yapılacak münakalenin normal kontrolsuz ve serbest bir şekilde cereyan edeceğini cevabında kabul ettiği noktalara tekrar muvafakat etti.

Buna rağmen Sovyetler, Batı bölgeleriyle kendi ve Batı bölgelerinin kendi bölgelerinden geçen münakale bir kısmını Temmuz başına kadar olan zaman içinde kısmını da birçok tahdit ve takyitlere tâbi tuttular.

Diğer taraftan Berlin'de yapılacak para reformu detlenmesine sebep oldu. Bu para reformu için 19 toplantıya Sovyetler gelmediler. Bunun üzerine diğer ziranda kendi aralarında yaptıkları bir toplantıda Berlin için yeni bir Mark kabul ettiler. Bu durum karşısında Sovyetler fikrini ileri sürerek Berlin'in elektrik santraline giden bölgelerinin elektrik cereyanını kestiler.

28 Hazirandan itibaren Amerikalılar Batı Berlin için ihtiyaçlarıyla temin etmeğe başladılar.

Durum bu hale gelince, Birleşik Amerika, İngiltere'den doğruya Sovyet hükümetiyle temasa geçmeğe başladı. Temmuzda üç hükümet Washington, Paris ve Londra'da birer nota verdiler. Amerikan notasında, Sovyetler tarafından alınan tedbirlerin Birleşik Amerika tarafından, "Berlin'deki idare tarafından idaresine müteallik mevcut anlaşma"

laşmaların üç devlet tarafından ihlâl edilmiş ol-
manya'ya şâmil bir mesele olduğunu iddia ediy-
tün mesuliyeti üç devlete yüklüyor ve ithamları

1. Gerek Yalta ve gerek Potsdam'da alınan
üç devlet Almanya'nın demokratlaştırılması ve
hükümlere riayet etmiyerek bu memleketi parç-
dır. Berlin'de yapılan para reformu, Ruhr'daki
kip edilen politika, Benelux devletlerinin iştirak
beş devlet toplantısı (yani Batı Birliği Konfer-
Berlin münakalesi hakkında alınan tedbirler,
tarafından parçalanmasına karşı Sovyet bölgesi

2. Berlin meselesinin bütün Almanya'ya ş-
su da ispat eder ki, bu şehir dört devletin müşterek
ni kolaylaştırmak için bir toplantı mahalli olarak
devlet Batı Almanya'nın merkezi olarak Fransa
bu müşterek hareketi baltalamışlardır.

3. Berlin ile Batı Almanya arasındaki mü-
ması, Birleşik Amerika, İngiltere ve Fransa'nın
olarak hareket etmeleri neticesinde olmuştur. S-
Berlin'de, Sovyetlerden ayrı olarak para reformu
,ti Alman halkının menfaatlerini ve Sovyet bö-
mak için tedbir almağa sevketmiştir. Amerika
tehditlere rağmen Berlin'in idaresine iştirak et-
mesi hususundaki arzusuna gelince, bu hüküme
mevcut anlaşmalara aykırı hareket etmesi es-

metine nakletti ve 31 Temmuz akşamı üç devlet temsilcisi Molotof tarafından kabul edildi. General Smith'le yaptığı görüşme, 14 Temmuz tarihli Sovyet notasında olduğu gibi, Berlin'de bütün olarak ele alınması üzerinde durdu.

Molotof'un tavassutu ile üç devlet temsilcisi 2 Ağustos'ta Berlin'de görüştüler. Bu konuşmalar daha yumuşak bir atma ortamı yarattı ve mevcut gerginliği biraz gevşetir gibi oldu.

Stalin de 14 Temmuz notasının çerçevesi içinde kalmak şartıyla, Molotof'un teklif ettiği tedbirlerin, Londra'da yapılan ve Almanya'yı parçalamaya yönelik beş devlet toplantısı ile, Batı Berlin'de yapılan toplantılarla uyumlu olduğunu söyledi. Eğer mesele halledilmek istenirse, Berlin'de bir toplantı yapılması kabulünün lâzım geldiğini bildirdi :

1. Sovyet bölgesindeki Alman Mark'ı Batı Markı ile birleştirilerek ve Berlin'de câri tek mark olarak kalacak. Bu takdirde Batı Almanya'da câri olan Mark'ın değeri kaldırılacak.

2. Sovyet hükümeti her ne kadar ısrarla üzerinde durduğu Berlin'de bir toplantı yapılmasını, Londra kararlarının tehiri bir şart olarak artık ileri sürmüyordu.

Üç devlet temsilcisi bu şartları hükümetlerine bildirdi. Sovyet hükümeti, Stalin'in bu iki talebini kayıtsız şartsız değeri düşürme şartları altında kabul ediyordu. Bu vaziyet içinde, üç devlet temsilcisi Berlin'deki temsilcileri ile Molotof arasında 6, 9, 12 ve 16 Ağustos'ta toplantılar yapıldı. Berlin buhranını halletmek için yapılan toplantılarda, Amerikan elçisi 6 Ağustosta bir anlaşma projesi sundu. Fakat bu ikisi arasında bir anlaşma yapılmadı. İlk olarak, Sovyet projesinden çıkan mana şuydu: Berlin'de kalmak haklarını kaybetmişlerdir ve bu anlaşma Berlin'de kalmak haklarını kaybetmişlerdir ve bu anlaşma Berlin'den itibaren bu haklar kendilerine tekrar bahşedilmektedir.

düncü ve sonuncu toplantı açıldığı zaman B taslağını Molotof'a teklif ediyorlardı :

1. Almanya'nın Batı bölgesi ile Berlin nakliyatına 1 marttan beri konulan tahditler dırılacak ve münakale serbestisi tekrar tesis

2. Sovyet bölgesine gidip gelen eşya na konulan bütün tahditler 25 Ağustostan itibaren serbestisi tekrar tesis olunacaktır.

3. Dört askerî vali, 25 Ağustostan itibaren yukardaki birinci ve ikinci madde ahkâmını gerekli tertibatı alacaklardır.

4. Askerî valilerin toplantılarına ilâvet seyi şeklinde veya diğer bir şekilde, dört de gelecekte, a) Berlin'e ait halledilmemiş meseleler Almanya'ya ait halledilmemiş meseleleri müzakere yapacaklardır.

5. Batı Mark'ı Berlin'de tedavülden çekilince 25 Ağustostan itibaren yegâne cârî para olarak ihraç ve istimalinin dört devletin kontrolü altına alınca rihten önce askerî valiler gerekli tertibatı alacak ve yine bu dört askerî vali tarafından tatbik edilecektir.

Dört saate yakın bir müddetle yapılan toplantıda genral Smith ve iki meslekdaşı, Molotof'u bu anlaşımla mediler. Bilâkis Molotof, 3 ve 4 üncü maddelerin olması hasebiyle sonra münakaşa edilebilecek ikinci maddelerin aşağıdaki iki noktada toplanması

ve Vichinsky ile yapılan son bir görüşmeden sonra, Berlin'deki askerî valilere gönderilecek bir "Talimat" vesika kaleme alındı. Tebliğin ana hatları şuydu :

"(A) Berlin ile Batı bölgeleri arasındaki ve Alman bölgeleri arasındaki münakale, nakliyat ve ticarete kullanan tahditler kaldırılacak ve münakale, nakliye ve ticaret serbest oluncaktır.

"(B) Dört askerî vali arasında tesbit edilen esaslar bölgelerinin Alman Markı Berlin'de yegâne câri para olarak Batı Markı tedavülden çekilecektir.

"Dört askerî valinin toplantılarına ilâveten, dört Dışişleri Bakanları Konseyi şeklinde veya herhangi bir gelecekte, 1. Berlin'e ait halledilmemiş meselelerle, 2. Rusya'ya ait halledilmemiş meseleleri müzakere etme imkânı olacaktır."

Talimat'ın esasları da şunlardı :

"(A) Berlin'le Batı bölgeleri arasındaki ve Sovyet bölgeleri arasındaki münakale, nakliyat ve ticarete kullanan tahditler kaldırılacaktır.

"(B) Sovyet bölgesinin Alman markı, Berlin için tedavüle çıkarılacak ve Batı markı tedavülden çekilecektir.

"Bu kararların tatbiki için zaruri olan anlaşma Berlin'de dört askerî vali en kısa bir zamanda toplanarak, yukardaki A ve B tedbirlerinin ne zaman yürürlüğe gireceği hususunda karar alınacaktır."

‘Para tedavülü Sovyet bölgesindeki Alman ve Berlin’deki halen işleyen kredi müesseselerdir.

“Yukarıdaki malî tedbirlerin tatbiki için sillerinden müteşekkil bir malî komisyon kurulacaktır.

30 Ağustosta Molotof’la yapılan nihaî görüşmelere o gece gönderilmesi ve onların da 7 Eylül hakkında birer rapor göndermeleri kararlaştırıldı.

Molotof bu iki vesikaya Londra kararları sokturmak istemişse de muvaffak olamamıştır.

Berlin’deki askerî valiler 31 Ağustosta bir hafta süren müzakereler sonunda hiç bir netice alamadılar. Sokolovsky, mevcut münakale tahditlerini kaldırarak Berlin’in ablukasından beri batıluların havadan ya da denizden tahdit koymak istedi. Moskova anlaşması gereğince Batı Bankasının muamelelerinin dörtlü kontrolü altında Batı bölgeleri arasındaki ticaretin kontrolünü sağlamak için çalıştı. Müzakereler sonunda Sokolovsky, hiçbir şeyin mevcut olmadığını bildirdi.

Bunun üzerine üç Batılı devletin Moskova’ya de Molotof’a birer muhtıra verdiler. Aynı zamanda, Berlin’deki müzakereler esnasında Sovyetlerin, Moskova’da varılan anlaşmalara tamamiyetle katılmadıkları, güçlükler çıkardığı, Berlin’de tedavüle çıkarılacak ki dörtlü kontrolü kabul etmediği, Mart 1948

Sovyet hükümeti bu notaya olan cevabını 25 Elçisi vasıtasıyla Amerikan hariciyesine tevdi etti. Elçisi larda ısrar ve devam ediliyor ve vaziyette bir değ yordu.

Meselenin halli imkânsızlığı artık anlaşılmış. ten üç batılı devletin Dışişleri Bakanları, Marsha 26 Eylülde Paris'te yaptıkları görüşmeler sonunda liğ ile Berlin ihtilâfını Güvenlik Konseyine götü Aynı gün Amerikan hükümeti Vaşington'daki S uzun bir notada, Berlin ihtilâfı hakkında altı haf zakereleri anlatıyor, Sovyetlerin göstermiş oldu yor ve Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 33 ünc edilen muslihane hal imkânlarının artık ortadan l le, ihtilâfın Güvenlik Konseyine arzedileceği bildi

Böylece bütün bir yaz boyunca dünya politil lin buhranı yeni bir safhaya intikal ediyordu. Bu lin iki blok arasındaki diplomatik muharebenin m

Üç batılı devlet 29 Eylülde, Birleşmiş Milletle cu maddesinde zikredilen "sulhün tehdidi" halinin sürerek Berlin ihtilâfını Güvenlik Konseyine sund nın Güvenlik Konseyindeki temsilcisi Philip C. J Ekimde yaptığı izahlarda, "Sovyet hükümetinin, lin'e girmelerine kuvvet tehdidi ile gayri kanunî c ha karşı bir tehdittir" (226) diyerek, bir yaz boy ve müzakereleri anlatıyor ve üç batılı devletin Be nı gerek mevcut anlaşmalar ve gerekse teamül yo

22 Ekimde, Güvenlik Konseyinin Berlin b...
ya ilgili olmayan altı üyesi (Arjantin, Belçika
ve Suriye) ihtilâfın muslihane yolla halli için
kararın ana hatları şuydu (229) :

1. Berlin'deki halihazır durumun vaham

2. Bu kararın dört devlete tebliğinden it
rın tatbiki için gereken tedbirlerin alınması.

a) Münakale, nakliyat ve ticaret üzerine
nulan bütün tahditler kaldırılacaktır.

b) Sovyet bölgesinin Alman markının Ber
masını temin ve tanzim zımında dört askerî v
toplantılarda dört devletin 30 Ağustosta Mosk
lar esas olarak alınacak.

c) Dört askerî vali bu meseleleri 20 Kasım

3. İkinci maddedeki tedbirlerin ittihazını
(yani 20 Kasımı müteakip ilk on gün içinde)
tesbit edilen bir tarihte, bir bütün olarak Alma
memiş meseleleri görüşmek üzere Dışişleri Baka
tır.

Bu, her iki tarafı da uzlaştırıcı karar Birle
Fransa tarafından kabul edildi. Fakat 25 Ekim
to ettiler. Bu suretle ihtilâfı hal yolunda atılan
kaldı. Sovyet vetosu Sovyetlerin durumunu ço
Jessup 25 Ekimdeki demecinde, "Berlin mesele
esaslar dahilinde halledilemez ise, bunun mesuli
bir şekilde Sovyetler Birliği hükümetine raci o

“aralarındaki anlaşmazlıkları telif ve devamlı bir s
ki gayretlerini arttırmaları için büyük devletlere
karar verildi. (232)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Başkanı Herk
Sekreter Trygve Lie, 13 Kasımda, Birleşik Devlet,
Sovyetler Birliğine müsterek imzalı birer mektup
tuplarda, “halihazırda dünya milletleri arasında d
ran ve bütün Birleşmiş Milletler için hayatî bir ehe
meselede” sulh için mevcut bir tehlikeye son verme
iktidarları dahilinde olduğu bildiriliyordu (233).

İlk cevap Sovyetlerden geldi. 16 Kasım tarihli
manya’nın bir bütün olarak ele alınması hususunda
lif kabul ediliyordu. Üç batılı devlet cevaplarını 17
Bu üç cevap birbirinden biraz farklı olmakla beraber
nokta üzerinde duruyordu: Bu devletler, meselenin
seyinin gündeminde bulunduğunu söyliyerek, “Ba
arasındaki münakale, nakliyat ve ticarete konulan t
dırılmaz, Berlin meselesini ve bütün Almanya’ya ai
leri müzakere için dörtlü bir toplantının yapılmas
bildiriyorlardı. (234)

Bu durum üzerine Konsey meseleye tekrar el
hal yolunu açmak için, Berlin para meselesini bita
celetmeğe ve ondan sonra dört devlete tavsiyelerde
di. Bunun için Konsey Başkanı Dr. Juan A. Bramu
sualı muhteyi birer sual varakası gönderdi (235)

Berlin'den çıkarmağa matuf bulunan bu harekete
dana gelmedi.

Güvenlik Konseyi bu güç durum karşısında
çalıştı. Konsey Başkanı Dr. Bramuglia 30 Kasım
yellerde bulundu (236) :

1. Güvenlik Konseyi azasından altı bita
Belçika, Kanada, Çin, Kolombiya, Suriye) Ber
kontrolü altında bir tek paranın tedavül etme
mini için ara bulma teşebbüslerine Aralık ayın

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri T
mürekkep bir heyete bir maliye ve iktisat müş

3. Heyet ayrıca, dört işgal devletinin m
riyle de istişarede bulunabilecektir.

4. Bu temas ve müzakereler ay sonuna l

Lâkin ikinci bir hâdise batılılar ile Sovyetl
ha çok genişletiyor ve ihtilâfı halledilmemeğe

5 Aralıkta Berlin'de Belediye seçimleri yap
lerin tazyikiyle, Berlin'in Sovyet işgali altında
Seçimler sadece üç batı bölgesinde yapıldı. K
gandasına rağmen neticeyi Sosyalistler kazandı

Bu şekilde Berlin doğu ile batı arasında i
bir anlaşmaya varma imkânları ortadan kalk
şekile 1949 yılına intikal edecektir. Artık altı
kalıyordu. Sovyetlerin bu meseledeki muannit
tılıları Berlin'den çıkartmaktı. Berlin'de bulun

Berlin buhranının bilhassa şiddet arzeden büyük reperküsyonu hiç şüphesiz ki, 4 Nisan 1948 Atlantik Paktının ortaya çıkmasıdır. Sovyetler Batıya yani Atlantiğe doğru ve bu sahada bir gelme Kaldı ki, bu hareket, harbin bitişindenberi ilk defa Batıya Amerika ve diğer batı devletlerine müteve senelik hadiseler içinde gördük ki, Sovyetlerin doğruya Amerikayı istihdaf etmemiştir. İlk defa Batıdan gelen bir hamle Amerikaya çarpıyordu. Batı kendisine tevcih edilen bir tehlike ile karşılaş çok yakındı. İşte bu durum Amerikayı harekete almalıya sevk ederek Atlantik müdafaa paktını Batıya ve Batı Avrupada Sovyet yayılması önlenenecekti Berlin'in kati olarak ikiye bölünmesini ve anlaşma kudiyetlerini kaybetmesini müteakip, 10 Aralık 1948'de başlayan hazırlıklardan sonra, Batı Birliği de Batıya Amerika arasında Kuzey Atlantik Paktını imzalamaya başladı. Atlantik Paktının ortaya çıkmasındaki batı mukavemetinin zaferinin çok büyük olduğunu Berlin zaferini kazanmamış olsalardı, Atlantik bulamaz, Norveç ve Danimarka gibi şimal devletleri ona katılmak için müstesna bir cesaretle

Sovyet - Yugoslav gerginliği : 1948 yılının birinde de Sovyet Rusya ile Yugoslavyanın aralarında ablukasında istediklerini tahakkuk ettiremeyen Sovyetler ile arasında bir müddettenberi mevcut bulunduran

Mareşal Tito ne yapmıştır ki, Sovyet Rus açılmıştır. Bunun sebeplerini Rus Komünist F Yugoslav Komünist Partisi Merkez Komitesi 4 Nisan ve Mayıs aylarında teati edilen ve karşı lunan mektuplardan çıkarıyoruz (239). İlk ösündaki ihtilâfın nazarî bir mahiyette ve bir pr zannedilmişti. Halbuki bu vesikaların neşrind bir büyük devlet bir küçük devleti tahakkümü fakat bu küçük devlet, diğer küçük Sovyet po ne olarak, bu büyük devlete karşı direnmıştır.

Sovyet - Yugoslav gerginliğinin mahiyet liyabiliriz :

1. Sovyet Rusya ile Yugoslavya arasında 1945 yılına dayanmakta ve hergün biraz daha kü mhiyetini almış bulunmaktadır. İhtilâfın m da Trieste meselesi dolayısıyla söylediği bir nu bu nutkunda, âdil ve haklı bir harp olması lâzı binin hiç de âdil ve haklı bitmediğinden, küçük durulan ufaklık para rolünde kullanıldıklarından Rus Komünist Partisi Merkez Komitesinin 4 M delj'e (Başbakan yardımcısı) yazdığı mektupta mekte ve "Yugoslavya arkadaşları bu kadar ağ ra Sovyetler Birliğinin Trieste yüzünden Anglo- be girmeyi göze alamıyacağını bilmemizlik eder (Djilas, Yugoslavyanın tanınmış idareci ve na

topraklarından çekilmelerini müteakip, komünist rak mücadele etmiş ve Almanlarla çete harbi ya çisi Mihailoviç'i de bertaraf ederek iktidarı ele peyk memleketlerdeki bugünkü hükûmetler Sovyet hükûmetlerle ve yukardan aşağı doğru vukulurken, Yugoslavyanın komünist hükûmeti daha ya doğru vâki olan hareketler neticesinde kuru Tito kendisini, diğer peyk memleketler şeflerinde bu şeflerin Moskova'ya gösterdiği bağlılığı göst Sovyet Rusya ile olan münasebetlerini de daha dost memleketin münasebetlerine benzetmeğe g tamamen bunun aksini yapıyordu. İşte ihtilâfı belirliyordu. Tito'nun 13 Nisan 1948 de Stalin ve tupta şöyle deniyordu: "S. S. C. B. ni sevmekle timizi daha az sevmemize imkân yoktur."

3. Fikirleri ikinci maddede söylediğimiz şekillerin bir çok memleketlerde yaptıkları gibi, Yu bir takım gizli faaliyette bulunmalarını hiç bir z lamamıştır. 13 Nisan tarihli mektubunda "Sovyet tının liderlerimiz hakkında şüphe yarattıklarına siyetlerine hâlel getirdiklerine dair elimizde ves diyordu. Rus Komünist Partisinin 13 Nisan tari de yazdığı cevap da bu hususa ait enteresan no Mektubun bu kısmı dikkatle okunduğu zaman S matik işlerden başka ayrıca bulundukları memle tilerinin âmir ve idarecileri rolünü de oynadıkları

ları bizi bu yola zorlamaktadır.” demektedir. Tito Sovyet rejimini Yugoslavyada aynen tatbik ettiği hususiyetlere uydurmuştur.

Filhakika Tito, hürriyet esasına dayanan devamına müsaade etmekle bolşevik doktrini Sırp ve Hırvat köylülerinin kolhoz sistemine tâl köylüleri, işçilerden üstün tutmakla devletin en etmesi, Rusyada kabul edilemiyordu (241).

5. Tito Sovyetlere karşı o kadar dikbaşlı Yugoslavyada bulunan sovyet ajanlarına mukadder askerî ve sivil Sovyet personelinin peşine ajanlar yetleri son derece sinirlendirmiştir. 4 Mayıs tarihli mütehassıslarımız, gerek Kominform müme emniyet makamlarınca sıkı bir takip ve tarassu lardı” denilmektedir. Yine Rus Komünist partis Mart 1948 de Tito’ya yazılan ve Stalin’in de in şöyle deniyor: “Sovyet sivil mütehassısları, Yug adım adım takip edilmekte, ekonomik sahada ke rilmemekte imiş. Fakat iş yalnız bu kadarla da mütehassıslarından başka doğrudan doğruya So büro’daki Rus Komünist Partisi temsilcisi Yudin gizli polisince takip edilmekte imiş.”

6. Tito Balkanlarda takip ettiği faal politika met etmeği gaye edinmişti. Balkan devletlerini laşmalar Tito’nun liderliği altında ve Yugoslavya mışti-O kadar ki, Balkanlardaki siyasî gelişmele

a) Halihazırda Sovyetler Birliği bir Balkan masını ve bilhassa Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, başka Polonya, Çekoslovakya ve Yunanistanı da yonu hiç arzu etmemektedir.

b) Sovyet Rusya, her şeyden önce, bu devletlerin demokratik mekanizmalarını kuvvetlendirmelerini

Çarlık Rusyasının olduğu kadar Sovyet Rusyasından biri olan Balkan hâkimiyeti ve Rus hâkimiyeti Balkan Birliği meselesi, sırf Tito'nun prestijini o gayesiyle bir zaman için tehir ediliyordu. Filhalde sonra Moskova ile Belgrad arasında karşılıklı ittifak

Yukardanberi tahlil edegeldiğimiz muhabere Yugoslavyadaki Sovyet askerî heyetinin geri çekilmesi arasındaki münakaşalar, Sovyet Rusyanın Yugoslavyadaki askerî müşavir ve öğretmenlerini geri çekmeğe 1948 tarihinde bildirmesile açılmıştı.

İkinci netice de, Kominform'un Haziran 1948'de yapılan toplantısında, Yugoslavyanın aforoz edilmesi ve Sovyet Rusyaya, aralarındaki ihtilâfı doğrudan doğruyla halletmeği teklif etmişti. Lâkin Moskova bu ihtilâfı halletmek üzere Kominformu toplamıştı. Yugoslavya'nın bu toplantısına iştirak etmemiştir.

Böylece Sovyet Rusya ile Yugoslavyanın aralarındaki ihtilâf açıldı. Şüphesiz ki bunda Sovyetler kaybetmiş önhe muhakkak olan nokta, Sovyet Rusyanın Yugoslavyadaki olduğu ve bunun manası ise otuz altı Yugoslavya'nın mühim bir stratejik mevkiî kaybetmektir. (243)

— III —

1945 - 1948 ARASINDAKİ SOVYET - A
MÜNASEBETLERİNİN GENEL T

1945 Noelindeki mesajında Papa XII. Pie "All mukadderatını Amerikanın ellerine tevdi etmiştir" sene geçti, fakat bu sözün taşıdığı hakikat, bu zamana değışmedi. Dört sene önce olduğu kadar bugün de in Sovyet Rusyadan çok fazla, yirminci asrın muazzam Birleşik Amerikanın teşebbüs ve fiillerine bağlı bir parçası olması hasebiyle, dört senedenberi ortay like muvacehesinde kendisine yüklenmiş bulunan a ettirdiği şeyleri Birleşik Amerika yerine getirmiş n cevap ne menfi ve ne de müspettir. Menfi değildir kasının ortaya koyduğu tehlikeler karşısında bomb takım mukabelelerde bulunmuştur. Müspet de de olduğu mukabeleler kâfi şekilde yapılmamış ve yapı yük nisbette önleyecek tarzda olmamıştır. Buna r Birleşik Amerikanın ilk önceleri uysal, sonraları da sısında her türlü fırsatı azamî şekilde istismar eder de etmişlerdir.

Başkan Truman iflâs etmiş bir Amerikan siy (244). Çünkü insanlık için hakikaten yüksek ideall politikacı olmaktan ziyade hukukçu ve idealist olan

fiki bulunan devletlere bu derece şüphe ile bakan k
Avrupa Harbinin bitişinden dokuz ay sonra 9 Şuba
du: "Harbin arızî olarak çıktığını veya bazı devlet
dan doğduğunu düşünmek hatalı olur. Bu hatalar
ber, harp hakikatte, inhisarcı kapitalizme müstenit
yasî kuvvetlerinin inkişafının kaçınılmaz bir netice
(245). Truman Başkan olduğu vakit dünya sulhü
müştereken kurmak vazifesini deruhte ediyordu.

Harp bittiği zaman, Amerikan halkı sulhün her
ne ve sulh tesis edildikten sonra da Amerikanın A
çekerek tekrar eski infirad siyasetine dönebileceği
ihtiyakla arzu ediyordu. Kendi kıtasına dönen Am
mukadderatiyle başbaşa bırakacak ve bu kıtanın g
zonları yüzünden artık ikinci bir felâkete sürüklen

Amerikan efkârı umumiyesi bu düşüncesinde,
yı haklıydı. Bu millet bu son harp ile tarihinin en
yapmıştı. Amerikan askerleri dünyanın üç kıtası
kayba uğramıştı. Amerikanın uğradığı insan kayb
bütün tarihleri boyunca yapmış olduğu harplerde d
nisbetle mühim bir şey değildi. Fakat bu, Amerika
vukubulan bir hadise idi. İlk defa olarak Amerika
kadar başka milletler için de, böyle bir fedakârlık
ten,, İkinci Dünya Harbinin Amerikan halkı üzerin
oldu. Bu tesirler dolayısıyledir ki, Amerikan halkı
rüklenmekten mümkün olduğu kadar kaçınmak isti

Eylül Londra ve 1945 Aralık Moskova konferansları, fakıyetsizlikler, Sovyetler hariç, bütün Avrupa'yı gürduğu halde, Amerikan basını bu hadiseleri hiç dikkate almıyordu. Şayanı dikkattir ki, Sovyetler'deki faaliyetleri de lüzumu kadar ehemmiyetle hareket ve faaliyetlerde, Sovyetlerin 1920 senesinde hemhudut olan bütün devletlerle bir takım dostlukları imzalamasında olduğu gibi, kendisi etrafında bir hakimiyet mak arzusu görölüyordu. Bundan dolayı ilk başta müsamaha ile karşılanıyordu. Balkan devletleri de ısrar edilmemesi böyle bir görüşün ifadesi oldu.

Harpsonrası devresinin ilk zamanlarında Amerikanın gösterdiği uysallığa mukabil, oSovyetler'de dar uzlaşmaz bir tavır takınmışlardır. Bu yol harf vaffakiyeti elde etmiştir. Halledilemeyen meseleleri istediği zaman bir neticeye ulaştırılabilmisti. Harp sonrası Sovyet siyasetinin harp sonrası kısmında izah edeceğimiz üzere, Sovyetler Birliği bir politikanın izinde yürümeğe başlamıştır. Harp sonrası gibi bir emniyet kordonu tesisi mevzu bahis olmadığı gibi, zettiği karışık, sarsıntılı ve istikrarsız durum ortadan zediyordu. Binaenaleyh böyle bir durumun tesisi diler. Halbuki Batı Devletleri bu durumu ortaokul resyon içinde bulunan Avrupa memleketlerini kurtarmak sulh ve sükûnun tesisini kolaylaştırmak istiyordu. Sovyetlerin işine gelmezdi. Bunun için Batılıların

Harp sonrasının tahlil ettiğimiz üç senesi için partilerinden azamî surette istifade ettiler. Esas yabancı memleketlerdeki beşinci kolunu teşkil eden nüfuzu altında bulunan memleketler, bugünkü dördüncü kol vasıtasıyla düştüğü gibi, Batı Blokuna İtalya ve Fransada da yine bu beşinci kol bu iki devletlerin yatlarını felce uğratacak mahiyette grevler çıkararak

Bütün bunlara karşı Amerika ne yapmıştır? Tarihî taya çıkışına kadar Birleşik Amerika müessir bir taktik Amerikada halk efkârının, memleketin dahilî ve haricî bir rol nazarı itibare alınırca bunun hakikî mahiyetini fih bu arada şu noktayı belirtmek yerinde olur: Başlangıçları, harbin bitişinden itibaren Amerikanın eskiden nemeyeceğini anlamışlardır. Çünkü harbin sonuna varan zamanın en büyük devleti haline gelmiş ve Avrupa Sovyet Rusya lehine bozulmuştu. Bu devlet samimiyetli, mesele o derece büyük bir ehemmiyeti haiz olmuştur. Bir yıl içinde bunun tamamen aksini gösteren bir hareket çıkmıştı. Aynı zamanda, harbin arifesinde takip edilen Sovyet politikasının hakikî mahiyetini izah eder. Eğer Sovyet Rusyanın karşısına çıkması, hem Amerika Amerikanın Avrupadaki menfaatleri bakımından zararlı men kendisinden beklenileni yapamadı. Bütün Sovyet hiçbir kıymeti bulunmayan kuru protesto notalarıyla muvaffakiyetsizlikle kapanan her konferansta yeni konferansa Amerikalılar yeni ümitlerle, Sovyet

ya harbini müteakip Balkanlara yerleştikteler ve ele geçirmiş oluyorlar ve Boğazlar üzerinden girmiş oluyorlardı. Filvaki 1946 yılı sonuna kadar Yunanistan'da bulunuyordu. Bulgaristan, Yugoslavya ve Yunanistan'ı desteklenen ve beslenen Yunan âsileri Yunanistan'da geçmişlerdi. Bu hareketin ilk hedefi Yunanistan'ı Sovyet yetini tesis etmek ve bu memleketi bir Sovyet devleti haline getirmekti. Halbuki Yunanistanın içinde bulunduğu iktisadi durumu iyi bilirdi. Diğer taraftan, yine 1946 yılında Sovyet hükûmeti arasında Boğazların statüsünü belirlemek maksadiyle teati edilen notalar, Sovyetlerin Yunanistan'daki hâkimiyet emellerini ortaya koyuyordu. Esasen 1945 denberi Türkiye'ye karşı resmî tazyiklerine hedef olmuştu. Bu tazyikler, Türkiye'de bulunan büyük bir orduyu daimî surette silâhla donatmıştı. Bu, Türkiyenin iktisadî durumunu göz önüne alarak hâkimiyete sahip olan İngiltere harpten zarar görmüştü. Kendisinin de içinde bulunduğu iktisadi durumu göz önüne alarak kide bulunan bu memleketleri desteklemeğe çalışıyordu. Bu durumu Amerikaya sarıh bir şekilde bildirmişti. Eğer bu durum edilmeyecek olursa, netice dünya siyasetinde büyük bir değişiklik edecek kadar vahim olurdu. Neticenin vakti değil, aynı derecede Amerika da zarar görebilir.

İşte bu sebeplerden dolayı 12 Mart 1947 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti memleket için yardım talep etti. Bu, Amerika için büyük önemliydi. Çünkü bu, infirad siyasetinin terk edilmesi ve

sı Sovyetlerin hareketlerini kolaylaştırmıştı. Fakat Amerikanın yeni durumunu da hesaba katmak mecbur

Kongrenin Türkiye ve Yunanistana yardım yasa-
muvafakatı Amerikan hükûmetinin cesaretini arttı-
rininden birkaç ay sonra ortaya çıkan Marshall P
kuk imkânlarına mazhar oldu.

Harp sonrasının bugüne kadar olan devresi içi-
büyük hamlesi Batılıları Berlin'den çıkarmak için y
Berlin buhranı yeni Amerikan siyasetinin muvaffak
imtihan olmuştur. Sovyet Rusyanın, bu buhran esna-
terdikleri anlaşma temayülüne karşı aldığı muann
Amerikayı daha müessir teşebbüslere sevketmiştir
yanın geleceğine daha fazla ışık serpiyordu. O hal
tedbirlerin alınması lâzımdı. İşte Atlantik Paktı bu
olmuştur. Bu pakt Berlin buhranının doğurduğu bir
rek Truman Doktrininin ve gerekse Marshall Plânı
kiyle kavrayamamışlar ve onu küçümsemişlerdir.
kaktır ki, Sovyetler, Atlantik Paktı gibi büyük bir
nı bilselerdi, Berlin buhranını çıkarmazlar veya baş-
lerdi.

Hülâsa edersek şunu söyleyebiliriz: 1947 yılı
sebet ve siyasetleri bakımından mühim olmuştur. I
lan Amerikan politikası, bu yıldan itibaren aktif v
leyici oluyordu. Başlangıçtan itibaren dinamik ola-
da, bu tarihten itibaren, tamamiyle değilse bile nisb
gevşeme Amerikan politikasının yeni veçhesinin de

münist rejim, 1918 Martında Almanya ile Bres
rak harpten çekilmekle beraber, daha bir müdd
le de uğraşmak zorunda kaldı. Hariçte Polonya
ise, ihtilâle karşı uyanan aksülâmel neticesinde
bir harp başlamıştı. Koltchak, Denikine Youd
resi altında başlıyan dahilî mukavemet Bolşevi
raştırdı. Yeni rejimin, müttefikleri yalnız bira
ve komünist ihtilâlinin Avrupada yaptığı tesiri
endişeye düşürmüştü. Bu sebepten, bu iki meml
için dahilî harbi kuvvetle desteklediler. O kad
kuzeyde Mourmansk ve Arkhangelsk limanlarına
sa'ya Fransızlar, doğuda da Sibiryaya Japonya ve
kardılar. Bolşevikler büyük bir tehlike geçiriyordu
yanın mütareke talep etmesi Bolşevikleri daha
Çünkü batılılar şimdi Rusya üzerine daha kolay
Lenin, "Müttefikler Bolşevikleri ezmek için mer
zaferlerinden istifade edeceklerdir" (246) diyor
Rusyaya karşı ilân ettikleri bloküs yeni rejimi b
karşı karşıya bırakıyordu. Rusya içinde açlık ve

Bu güç durum 1921 e kadar devam etti. B
lüklerden kurtulmağa muvaffak oldular. Evvelâ
komünizmi gevşetilerek mutedil komünizm yolu
sadî rejime NEP (Nouvelle Politique Economique
para ve muayyen nisbette alım satım kabul edil
bir ricat yaparak, bu esnada müstakbel sosyalizm
lamak için bunu yapmıştı (247).

İkinci olarak, 1920 yılı sonlarında dahilî har
dirmeye muvaffak oldular.

du'ya gereği gibi yardım etmemişlerdi. Saniyer dört sene süren dünya harbinden bıkmıştı. Artı miyorlardı. Salisen, Bolşeviklere karşı vukubu yetsizliğinin başlıca sebebi beyaz orduların şefle birliğin mevcut olmayışındı (248). Beyaz Ordu generaller ihtilâf halindeydi.

Bolşevik ihtilâli muvaffak olup Sovyetler B iş bitmiyordu. Yeni rejimi tatbik etmek ve sağl Bunun için de dış münasebetler bakımından sü. Halbuki Avrupada bu yeni devlete karşı bir ç mevcut bulunuyordu. Bundan dolayı yeni devle gecikti. Bu itimatsızlığın en mühim amillerinde nalin faaliyeti idi. Sovyetler gerek dahilî ve ge cut olduğu bir zamanda bile doktrinlerini tatbi sonunda Avrupada meydana gelen karışık dur proleter ihtilâlini çıkarmak sevdasına kapılmışl Martında, her yerde komünizmi yaymak ve bütü lerini bir elden idare etmek için III. Enternasyo bepten Rusya, gerçi 1924 yılında İngiltere, Fran devletler tarafından tanındı ise de, III. Enterna nın Avrupa ile iyi münasebetler kurmasına man

Lenin'in 21 Ocak 1924 de ölümünden sonra dahilî güçlüklerle maruz kalıyordu. Lenin'den alıyordu. Bu ise Troçki ile arasını açıyordu. arasında doktrin ihtilâfı da vardı. Troçki, cih Rusyada sosyalizmin yaşayabileceğine inanıyordu yük devletlerin kapitalist sistemlerini kuvvetle

tilâlini başarabilmek için ilk önce Rusyada sosyalizm bir şekilde tesis etmek ve Sovyetler Birliğini kuvvetlendirmek idi. Bu mahiyette olan politika iki nokta etrafında dış münasebetlerde sulhün bayraktarlığını yapma ve komünizmi yaymak.

Bu politikanın hususiyetlerini şöyle gösterebiliriz:

1. Çarlığı yıktıktan sonra Sovyetlerin karşılaşacağı, haricî bir tehlikeye karşı bir müdafaa sistemi kurma idi. Bu yolda yapılan ilk teşebbüs, Sovyetler Birliğine komünist devletlerle dostluk ve ademî tecavüz muahedelerinin yapılması idi. 16 Nisan 1922 de Almanya ile imza edilen Rapollo ile Sovyetler Birliği tanıyor ve taraflardan birinin tecavüze uğraması halinde diğerinin derpsizliği derpsizliğini derpsiz ediyor. 1920 yılı içinde Estonya, Letonya ve Litvanya ile imzalanan muahedelerle bu devletleri tanıdı. 1921 de Türkiye, Afganistan, Polonya ve İran ile dostluk paktı imzalandı. 1925 de Türkiye, 1926 da Almanya, Afganistan ve İran ile dostluk paktı imzalandı. 1932 de Finlandiya, Letonya, Estonya ve Polonya ile dostluk paktı imzalandı. Bu suretle Sovyetler kendi etraflarını komünist donu meydana getiriyorlardı.

2. Almanyada Nasyonal - Sosyalizmin iktidara gelmesiyle Sovyetler Avrupada silâhsızlanma uğrunda büyük gayretler gösterdiler. Litvinof'un "pasifist" siyaseti 1939 a kadar kollektif güvenlik politikası idi. Fakat 1922 de Cenevre Konferansında silâhsızlanma teklifi reddedildi. Bunun üzerine komşuları arasında bir teşebbüsünde bulundu ise de, bu da bir netice vermedi.

tikçe artan mücadele, nüfuz sahaları ve dünyanın yer
Milletler Cemiyetinin ve burjuva sulhçülüğünün iflâ
için hararetli hazırlık ve yeni harpler için kuvvetlerin
silâhlanma yarışı, işçi sınıfı ve müstemleke memleke
vahşice tazyik, müstemlekelerde ve Avrupada ihtilâl
bütün dünyada Komünist Enternasyonalinin gittikçe
nihayet Avrupa işçileri ve müstemlekelerin işçi kütlele
ler Birliğinin gittikçe geniş bir otoriteye malik olmas
dünya kapitalizminin temellerini sarsmaktadır.” (252)
bu devletlerle iyi münasebetler idamesine ehemmiyet
Stalin diyordu ki, “Lenin’in, kalkınmamızın geniş sür
ile kaçınılmaz olan harbi geciktirmemize bağlı oldu
unutmayınız. Fakat biz bu harbi, ya proleter ihtilâl
bir hale geldiği zamana kadar, ya müstemlekelerdeki
ğa hazır bir hale geldiği zamana kadar, yahut da kapit
kelerin taksimi yüzünden birbirleriyle döğüşmeğe ba
geciktirebiliriz. Binnetice, kapitalist memleketlerle
devam ettirmek bizim için mecburî bir vazife olarak

4. Nihayet, bahsettiğimiz rapor Komünist Part
tesbit ediyordu (254) :

Beynelmilel ihtilâl hareketi sahasında :

- a) Bütün dünyadaki komünist partilerinin inkişafı
- b) Sermayenin taarruzuna karşı ihtilâlcî sendika
cephesini takviye ve tarsin için mücadele.
- c) Sovyetler Birliği işçileriyle kapitalist memleke

ile ticarî mübadelelerin inkişaf ettirilmesi.

e) “Zayıf” denen veya “haklarının temamiyet me ve hâkim emperyalist devletlerin istismarına marul olma tesisi.

Bu son kısım gösteriyor ki, Sovyetler Birliği’nin bu temin ettikten sonra, kuvvetsiz olmasına rağmen hakuk ettirmeğe çalışmıştır. Bu, o zaman olduğu için en büyük gayesidir. Yeni rejimin zayıflığının dış münasebetlerde uysal bir yol takip etmekle kurtuluş için mücadele etmek ve gayret sarfetmekten geri

1928 den sonraki Sovyetler politikasının kararlaştırıldığı bu dört noktanın tahlili gösterir ki, Sovyet devletlerine küskündür. Kuvvetsiz olması onlara zararlıdır. Bundan dolayı onlarla ister istemez iyi geçinmek. Yani dış politika bakımından inzivaya çekilmiştir. Fakat bu inzivadan çıkmağa başladı. Rusya harice kuzeyde Almanya ve Polonya’ya karşı, batıda Almanya’da Nasyonal-Sosyalizm iktidara gelinceye kadar (255). Fakat Nasyonal - Sosyalizmin iktidara gelmesiyle zararını değiştiriyordu. Hitler, iktidarı ele aldıktan sonra anti - komünist tedbirlere başvuruyordu. Sovyetler memleket olan Japonya 1932 de Mançuryaya taarruza geçti. İki cepheden, iki komünist düşmanı devletin tehdidinin Sovyet hükûmeti Almanya ve Japonyaya karşı seferber etmek üzere bir manevraya (256) başvurdu. Bu manevraya girdi. 1935 de Fransa ve Çekoslovakya ile ittifak yaptı. Lâkin buna rağmen kapitalist devletlere de hiçbir fayda. Stalin 1934 de Komünist Partisi’nin XVIII. kongresinde

siyonla karşılanmadı. Fransa telâşlandı ise de İngiltere'ni temin edemedi. Bu durum Hitler'i cesaretlendirdi. Gal ettikten sonra, Çekoslovakya'dan Südetleri aldı. Burada bütün Çekoslovakya'yı hâkimiyeti altına geçireceği şey yapmamışlardı. Batı demokrasilerinin bu durumu rece sinirlendiriyordu. Onlara göre, batılılar Almanları saldırtıyorlardı. Stalin 10 Mart 1939 da yapılan XVIII inci kongresinde, batılıların takip ettikleri açtığını şiddetle tenkit ederek şöyle diyordu: "Avrupa devletlerinin bazı siyasetçileri ve matbuat adamları açılacak seferi" beklemekten sabırları tükenince, kendilerinin içyüzünü bizzat kendileri açığa vurmağa başladılar. Kendilerini pek feci bir surette hayal kırıklığına uğrattılar. Almanlar daha fazla şarka doğru, Sovyetler Birliği'ne, yüzlerini meğer garba doğru çevirdiklerini, şimdi yine yakıla açıktan açığa söylüyorlar ve bunu akla sokuyorlar. Öyle görünüyor ki, Almanlar, Çekoslovakya'ya karşı harp açmak taahhüdüne bedel olarak Almanlar senette yazılı taahhütlerini yerine getirmemekte cahlılarını başından def ediyorlar" (258).

Aynı kongrede delegelerden biri de şöyle diyordu: "Batıda, doğuda olduğu kadar batıda da, Sovyetler Birliği'nin insanlığı kapitalizmin esaretinden ve faşizmin rızasından kurtardığı görülecektir. Yüzbinlerce işçi müstebitlerine kurtarıldı" (259). Filhakika bu kehanetin birinci kısmı doğrudur. İçinde sovyet kıtaları birçok memleketlere girerek batıya girdiler. Fakat delegenin dediği gibi insanlığı kurtarmak için...

müddet esnasında Almanyadan korkulamıyacağını ve b sefalet dolayısıyla Avrupada komünizmin kolayca yer lamışlardı. (260). Diğer taraftan, bu pakt Almanlara susunda Sovyetler tarafından verilmiş bir belge teşki nutkunda Stalin batılıları itham ederken, bu sefer ay pıyordu. Nitekim paktın imzasından bir hafta sonra ya taarruz etti.

23 Ağustos Paktı Sovyetlere büyük kazançlar sa zısından bir yıl bile geçmeden, Baltık devletlerini, Finlandiya ve Romanya'nın bir kısım arazilerini hu yordu.

Bununla beraber Sovyetlerin uzun sürecekt harp leri doğru çıkmadı. Hitler 23 Ağustos Paktının senes sayı mağlup ederek iki cepheli harp kâbusundan ku lerin plânları altüst olmuştu. 22 Haziran 1941 de Al ramak sırası kendilerine gelince ister istemez "kap letlerinden istimdat ettiler. Yine aynı devletlerin bü sinde İkinci Dünya Harbinden galip ve komünizmin yok ederek çıkıyorlardı. Artık kendileri için ne As cihetinden bir tehlike mevcut değildi. Bu suretle k kurtarmıştı.

Sovyetler İkinci Dünya Harbinden çok büyük ka dır. Bugün Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Ro Arnavutluk, Elbe'ye kadar olan Almanya, Avustury curya ve Kuzey Kore Sovyet hakimiyeti altında bu ferdasında ortaya çıkan fırsatların iyi kullanılması nırladılar ve çıkacağı da benzemiyorlar. Ayrıca

tedir : "Leninizm sadece Rusyaya ait bir fenomen değildir; nelmilel bir fenomendir (262). Leninizm emperyalizm ihtilâlinin Marksizmidir; yahut daha doğrusu, umum ihtilâlinin nazariye ve taktiği, hususî olarak da proleter nazariye ve taktiğidir (263). Görülüyor ki bugünkü leter ihtilâlini istihdaf etmektedir. Yani dünyayı komünaltına geçirmek. Komünistlerin gayesi muhtelif vasıf lını tahakkuk ettirmektir. Bütün dünya işçi sınıflarını ları cihanşümul bir ihtilâl. 1915 de Lenin şöyle diyor: yasî gelişmenin ayarsızlığı kapitalizmin mutlak bir çöküşü çıkıyor ki, başlangıçta sosyalizm birkaç veya yal mükündür. Bu memleketin muzaffer proletaryası şeyini elinden aldıktan sonra, dünyanın geri kalan kısımları şı ayaklanacak, diğer memleketlerin zulüm gören sınıfları karşı isyana teşvik ederek onlarla birleşecek ve istisnaların devletlerine karşı icabında kuvvetle işe müdahale ninin bu sözünden iki yıl sonra dünyanın ilk sosyalist halde bundan sonra iş diğer memleketlerde sosyalizm. Fakat dünya yüzünde komünizmden çok daha kuvvetli mevcut bulunuyordu. Bununla nasıl mücadele edileceği zamanda mevcudiyeti mümkün müdür? Lenin buna r "Biz bir devlet içinde yaşamıyoruz; fakat bir devletler şııyoruz. Sovyetler Birliğinin emperyalist devletlerle na yaşamasına imkân yoktur. Neticede biri veya diğeri. Bu neticeyi beklerken, Sovyetler Cumhuriyeti ile buradaki da şiddetli çarpışmaların vukubulmasından kaçınıla

fakiyeti hakkındaki bedahati kuvvetlendirmel
rak söylersek, bugünkü Sovyetler Birliğinin bi
dünyada komünizmi hâkim kılmak noktası etr
nu nasıl tahakkuk ettireceklerdir? Bu, vasıta, t
ilgilendirmektedir.

Vasıtalar ve takip edilecek yollar bakımın
si içinde, şu hususları tesbit edebiliriz :

1) Harp : Komünizmin en büyük düşmanı
ilk yol, açık mücadele yani harp olabilir. Faka
re olarak kullanmamaktadırlar. Çünkü kapita
kuvvetli olduğunu bilmektedirler. Binaenaleyh,
lerinden emin oldukları zaman göze alabilecekler
rudan doğruya ihtilâlkâr bir harbin oportunitesi
ve şeraite göre ve yürümekte olan sosyalist ihti
dan ölçülmelidir" (268) diyor.

2) Cihanşümûl ihtilâl olgunlaşınca kadar,
te, bir çok memleketlerde komünizmi yaymak ve
münistleri ile işbirliği yaparak, hareketleri daha
kuvvetli bir cephe meydana getirmek. Lenin bu
"Sosyalizmin nihaî zaferi için, bir tek memleketin
raatçı bir memleketin gayretleri kâfi gelmez. Bi
proleterlerinin de gayretleri lâzımdır" (269). Bu
ler bütün dünya komünistlerini Moskovaya bağlan

3) Her memlekette bulunan komünistleri de k
li bir birliğe sevk etmek. Bunun için de Stalin en i
duğunu söylüyor ve "Eğer komünist partileri ihti
kabiliyetli hakikaten küitlevâ bir

leke memleketlerin ileri işçilerini, ihtilâlin dümenini el tek bir komünist partisinde toplamaktan ibarettir" (2). Filhakika, Sovyetler bütün geri kalmış memleketlerde daya girişmişlerdir. Çinde, Endonezyada, Hindicini'de arap memleketlerinde yerli komünistlerin gösterdikleri yid etmektedir.

5) "Burjuva" hükûmete tevcih edilen her türlü mek. Çünkü komünistlerin istedikleri şey bu hükûme. Bu suretle doğacak kargaşalık komünistlerin iktidarı e kün kılabilir. Lenin 1905 de şöyle diyordu: "Proleter kavemetini şiddet kullanarak kırmak ve köylüleri ve d de olan burjuvaziyi kötürümleştirmek için, kendisine surları da birleştirerek sosyalist ihtilâlîni meydana g. Biraz aşağıda göreceğimiz üzere, işçi sınıfından gayri nist ihtilâlinin ihtiyat kuvvetlerini teşkil etmektedir.

6) Hükûmetin ele geçirilmesi : İkinci dünya harbi ler bugün nüfuzları altında bulunan memleketlerde ko tan ziyade, hükûmet kuvvetini ele geçirmişlerdir. Bu lıkta olan komünistler, tazyık yoluyla hükûmete girm adalet bakanlıkları gibi kilit taşı mevkileri ele geçirm aşğıdan gelen bir hareketle komünizmi tesis etmeğe ca, yukardan yapılan bir tazyikle onu yerleştirmeye Çünkü Stalin onlara, "iktidarın ele geçirilmesi, eski el ve yeni ekonominin kurulması için bu iktidarı bir mani cak olan ploleter ihtilâlinin ancak bir başlangıcıdır" (2).

7) Komünizmin strateji ve taktiklerine gelince: S

arasındaki ihtilâf ve rekabetler; b) proleter devletleri arasında çıkan rekabetler, ihtilâflar ve bunları kendi taarruzunu yürütmek veya ricatini örtmek için kullandıkları yöntemler.

Stratejik idare, muayyen bir merhalede ihtiyatları kullanmak için bütün bu ihtiyatların en istifadeli bir şekilde kullanılması ibarettir (275). Bu ihtiyatların en iyi şekilde kullanılması, düşmanın kuvvetçe üstün olduğu, muharebe olduğu ve ricatin, hezimetten kurtulmanın ve ihtiyatların ileri karakolunu teşkil ettiği zamanlarda, bu ihtiyatların kullanılması kette bulunabilmektir (276). Bu stratejinin gayesi düşmanı tecezzi ettirmek ve bil'ahare taarruza kalmaktır (277). Filhakika bugün bu strateji Sovyetler tarafından kullanılmaktadır. Amerikanın karşısına çıkmaları, şimdilik zaman kazanmağa, komünist uyanık blokunu tecezziye uğratmağa ve zamanı gelince, ihtiyatlarını yığmağa çalışıyorlar. 1945 den 1948 e kadar Fransalarda ve ele alınan bütün sulh meselelerinde etmişlerdir. Sulhün kurulması uzadıkça onlar yerleşmişler ve "bil'ahare taarruza kalmak için" çalışmışlardır. Bu taarruz ne zaman yapılacaktır? Bugün de böyle bir taarruz beklenebilir mi? İşte bugünün meselesidir.

Taktik meselesine gelince: Bu, muayyen bir ihtiyatın hazırlanması için zarurî olan azamî neticelerin her türlü mücadele ve proleterya teşkilâtlanma şeklinde kullanabilmeği temin etmekten ibarettir (278). Bu ise iki şekilde olur: Birincisi, ihtilâl cephesinde ihtiyatın tevzi ve sevketmeği mümkün kılan ve hareketin

8) Sovyet politikasının vasıtalarına bir tane Gayri meşru vasıtaların kullanılması. Lenin, "ri vasıtalar, kaçamaklar ve yalan kullanmakta tereyor (281).

Bu suretle Sovyet politikasının karakteristikleri Bugünkü Sovyet politikası bu noktalar üzerinde Sovyetler Birliğinin muvaffak olup olamayacağı ayırtan bir meselede hüküm vermek, nihayet bir tahmin değildir. İstikbali ancak hadiseler gösterecektir.

B) AMERİKAN POLİTİKASININ İZAHI VE TİĞİ YOL :

Bir buçuk asra yakın bir müddet içinde Amerika'da tek bir prensip hâkim olmuştur: İnfiltrad siyaseti "Monroe Doktrini". Amerikan dış politikasının bütününün etrafında dönmüştür. İlk zamanlarda bir talim altında ortaya çıkan bu doktrin, bu ilk tesirlerin ortadan men, mevcudiyetini muhafaza etmiş ve Birleşik A neticeler tevlit etmiştir. Binaenaleyh bu doktrinin tetkikini yapmak, Amerikan dış politikasının izahı izahtan sonra da, bu doktrinin bugünkü şartlar için ğu durumu aydınlatmağa çalışacağız.

Monroe Doktrini 1823 de ortaya çıkmıştır. Ş politikasında infiltrad siyasetinin bir prensip olarak ten başlar. Fakat bundan çok önce Amerikan Curi bu siyasetin temellerini atıyordu. Amerikanın ik

çok yabancıdır. Yine bundan şu çıkarki, onun onun dostluk ve düşmanlıklarından doğan na ve siyasetinin günlük değişmelerine karışma bir iş değildir" diyordu (283). Üçüncü Başkan diyordu: "Bütün milletlerde dostluk ve ticarî meliyiz. Fakat hiç bir şekilde tehlikeli ittifaklar

Görülüyor ki, Monroe'den daha çok önce tinin temelleri atılmış bulunuyordu. Fakat buna ve resmi bir şekilde teyid etmesinin sebepleri ettiği gibi, Avrupanın "politik kombinezonları" yonun 1815 de kat'i mağlûbiyetinden sonra or sistemi, monarsik idarelerin tekrar teessüs ve yordu. Fransız ihtilâlinin ortaya çıkardığı ve tün Avrupaya yaydığı ihtilâlkâr ve milliyetçi rupa sahnesini terketmesinden sonra ilk semere ve birçok memleketlerde mutlakiyetçi monarsik hareketler meydana gelmişti. Metternich sistem narsilerinin müsterek yardımları ile bu hareket Almanya, Avusturya, İtalya ve İspanyada çıkan muvaffak olmuştu. Lâkin Güney Amerikadaki nin metropole karşı ayaklanmaları meseleyi baş yordu. 1822 de toplanan Verone kongresinde İt lerinin âsi müstemlekelere asker gönderilmesini kayı harekete geçirdi. Alaska'ya yerleşen Rusya zey Amerikanın Batı kısımlarını müstemlekeleşt Cumhuriyetine teklif etmişti. Diğer taraftan İng gözü vardı. Nivetleri böyle olan da...

2. Birleşik Devletler, Avrupa devletlerinin ken hiçbir harbe karışamaz.

3. Buna mukabil, Birleşik Devletler, Amerikad karşı alâkasız kalamaz ve monarşik devletlerin bu k siyasî sistemlerini tesise çalışmalarını tehlikeli olarak

4. Avrupa devletlerinin esasen elde etmiş oldu lardan bu devletleri mahrum etmek için Birleşik De müdahalede bulunmayacaklardır.

5. Güney Amerika Cumhuriyetlerinin istiklâlin her müdahale Birleşik Devletler tarafından gayri d lanacaktır.

Görülüyor ki, mesajın muhteviyatı tamamen te (286). Bu mahiyet o zaman Amerikanın içinde bul ileri geliyordu. Metternich'in Müdahale Sistemi orta Amerika daha bugünkü vüs'atini kazanmamış ve X na kadar sürecektir olan kuruluş ve tamamlanma devr bulunuyordu. Binaenaleyh, böyle bir devreyi rahatca Birleşik Devletler haricî bir gaile ve tehlike ile uğra mamalıydı. Halbuki Avrupa devletlerinin bütün ihti emellerin çarpışmasından doğuyordu. Bu ihtilâfların kınına kadar sokulması ister istemez onu da ilgilend letlerle çatışmağa sevkedilebilirdi. Böylece, müspet taşını teşkil eden doktrin, 1823 den itibaren Amerik derlerinin zihnine derinden derine işledi (287). Fakat letlerini işe karıştırmakla, Başkan Monroe Amerika

Amerikanın kendi kıtasına kapanması semeresiz ve iktisadî inkişaf yolunda büyük merhaleler aşamadıkça zamana ve yüksek bir dereceye ulaşması mahreçleri zayıfta tutuyordu. Bu mahreçler de ancak batıda bilirdi. Çin ve Japonya bunların başında geliyordu. Monroe Doktrini'ni tatbik ederken, Pasifikte de XIX yüzyıldan itibaren aktif bir politikaya başlıyordu. Halbuki Avrupanın İngiltere, Rusya, Almanya ve Fransa devletleri de Uzakdoğuda yerleşmeğe başlıyordu. Bu, Avrupa devletleriyle ihtilâfa düşürebilirdi. Bunun önlenmesi yoluna gitmiş, İkinci Dünya Harbine kadar Uzakdoğuda meşguliyet esasına müstenit "Açık Kapi" siyasetile her türlü müdahaleye mani olmuştur. 1932 de Japonya'nın 21 Ocak tarihinde Avrupaya karşı infiradî siyasetine devam etmesi katini Uzakdoğuya tekrar çevirecek ve Japonya'nın siyaseti iki devletin münasebetlerini genişlettirerek 1945 yılına kadar sürmüştür.

Netice şu oluyor ki, Monroe Doktrini daima Amerika'nın ve Avrupa devletleriyle ihtilâfa düşmemeyi gayetir ve Birleşik Amerika, ihtilâfların çok olduğu Avrupa devletlerine sürüklemeyecek olan ve kolayca faaliyete geçmeyecektir.

Birinci Dünya Harbi çıktığı zaman Amerika'nın Başkanı Wilson sade bitaraflık ilân etmekle kalmıyordu. Dağlarından hareketleriyle olduğu kadar fikirleriyle ve bu ihtilâf hakkındaki düşüncelerini harbin sonuna kadar taşıyordu (289). Amerikan efkârı umumiyesi genel

riyordu (290). 1 Mart 1917 de Almanyanın, gizli o
 racaat ederek bu devleti Amerikaya karşı harbe teş
 Amerika tarafından öğrenilmesi bardağı taşıran d
 Wilson 2 Nisan 1917 de Kongreden harp ilânı müsa
 7 Nisanda Almanya ve Avusturya-Macaristan impa
 etti. Böylece Amerika Monroe Doktrininden ayrılmış
 dikkat etmek gerekir ki, beraber harp etmelerine ra
 “Müttefik” olarak kabul edilmemiştir. Çünkü Monr
 menediyordu. Ne olursa olsun, yakın bir tehlike ka
 korumak için Amerika doktrinden ayrılarak Avrupa

Harp biter bitmez infirad siyasetine tekrar dön
 risten getirdiği Milletler Cemiyeti Paktı, Versay m
 bel bir Alman tecavüzüne karşı Fransayı garanti ed
 Amerikan anlaşması Senato tarafından reddedildi.
 rupa işlerinden tekrar el çekerek inzivasına çekilm
 muahedesinin Senato tarafından reddedilmesi hem
 hem de dünyayı hayrette bıraktı (291). Dünyanın
 infiradcılığa dönmesi bütün dünya milletleri için k
 (292) ve bu, Wilson politikası için vahim bir muva
 Bu muvaffakiyetsizliğin tesirleri az zaman sonra ken
 sım 1920 de yapılan Başkanlık seçimini Cumhuriy
 Cumhuriyetçi adayı Harding başkan oluyordu. Ay
 Mümessiller Meclisinde de Cumhuriyetçiler ekseriy
 Cumhuriyetçi partinin iktidarı ele alması harbe k
 (294).

bolü olan Kollektif Emniyet sistemi hakkında soğuk almağa çalıştılar (295).

Ekim 1929 da Amerikada patlak veren iktisadî ya yayılmağa başladı. Amerikan ekonomisi çöküntüye girdi. İktidarda bulunan Cumhuriyetçi Parti bu buhranla başa çıkamaz olmuş, fiyatlar ve menkul kıymetler alabildiğince artmış, bu şartlar içinde 4 Kasım 1932 de Başkanlık seçimi yapıldı. Cumhuriyetçilerin adayları artık hafızalardan silinmişti. Cumhuriyetçilerle iktidarda kalmışlar ve bu son buhran ile de muvafık olmuşlardı. Binaenaleyh artık çekilmeleri gerekiyordu.

Seçimlerde Demokrat partinin adayı Franklin D. Roosevelt bir çoğunlukla kazandı. Senato ve Mümessiller Meclisi de aynı çoğunluğu elde etmişlerdi.

Roosevelt idaresinin ilk yılları dahilî güçlükleri kurtuldu. Yeni Başkan, Liberalizmin en büyük tatbikçisi olarak dahaleci bir sistemle iktisadî buhranı atlattı. Memurları tırdı. Bu sebeple 3 Kasım 1936 daki seçimleri yine Demokrat Parti kazandı.

İç işlerin meşguliyetinden kurtulan Roosevelt, dış işlere girdi. 1933 den itibaren Avrupa ahvali karışmağa başladı. Versay zincirinin halkalarını teker teker kırıyor ve tahakkümü yordu. Japonya - Mançuriye taarruz ettikten sonra da tahakkümü yordu. Halbuki Amerika için Çin Avrupa gibi değildi. Tehlike ortaya çıkmıştı. Roosevelt ikinci defa başkan oldu. İspanya iç harbi başlıyalı üç aydan fazla olmuştu.

Bu durum karşısında Amerika efkârı umumî

zikredilmemişti. 1 Mayıs 1937 de yapılan ikinci bir dildi. Bitaraflık Kanunu ikinci bir Lusitania hadisi için, "Öde ve Götür" (Cash and Carry) maddesile, Amerikan harp malzemesinin Amerikan gemilerle naklini

1937 de Japonyanın Çine taarruzu Amerikada oldu. Amerika için bu hadise Avrupa hadiseleri gibi Amerikan siyaseti Avrupa veya Uzakdoğudan bahsedilen manzaralar alır (297). Washington ve Jefferson'un Amerika Avrupanın iç kavgalarında daima çekingen fakat Uzakdoğu hakkında bu böyle olmamıştır.

Japonyanın Çine karşı silâhlâ taarruzu Amerika mak hususunda Roosevelt'i cesaretlendirdi. Çünkü Amerikan efkârı umumiyesinde büyük bir infial uyandıran Roosevelt 5 Ekim 1937 de verdiği meşhur nutukta şöyle diyordu: "Bir inziva veyahut bitaraflık poliyacıyız, dünyanın bugünkü anarşik ve kararsız durumu için müşterek gayret gerekmektedir... Bir salgın hastalığı zaman, bu hastalığa karşı umumî sağlığı korumak bir karantinaya razı olur." (298). Nutuktaki Karanlık Amerikan efkârı umumiyesinde Japonyanın Çine taarruzu uyandırdı. Milletler Cemiyeti bu sırada Çin - Japon savaşı yapıyordu. Bunun manası şu olabilirdi: Amerika harp politikasını bırakıp Japonyaya karşı sanksiyonlar koymalıydı. Halbuki Amerikalılara göre sanksiyonlar harbe doğrudur. Bu sebeplerden dolayı Roosevelt kısa bir müddet için söylediklerini tavzih zorunda kaldı.

ler” (299). Bu bakımdan, Roosevelt’in Karantina firad siyasetinden ayırmak için yapılmış bir teşebmaniaya çarpmıştı.

Mamafih, Japonyanın Çine karşı vukubulan safhalar 1938 yılı başından itibaren Amerikayı silde, Avrupaya karşı yine bigâne kalıyordu. Amerikabine sevkeden sebep dahi batıdan gelecek ve 7 Arbizatihi Amerikanın mevcudiyetine indirdikleri daanevî politikası ile alâkasını kesecektir.

Truman Doktrini ve Marshall Plânı dolayısıyl yazımızın üçüncü kısmında belirttiğimiz veçhile, müteakip infirad siyasetine dönme temayülleri tıartık şartlar çok değişmişti. Birinci ve İkinci Dırında çıkan şartlar arasında çok büyük farklar vasonunda Avrupada muvazene bozulmamıştı. İngharpten önceki kuvvetlerini muhafaza ediyorlar. Sovyet Rusya da katılınca Avrupa muvazenesi boıııyordu. Halbuki ikinci büyük harpten sonra böyvazenesi Sovyet Rusya lehine tehlikeli bir şekilde sulhperver ve emperyalist olmayan bir siyaset taının müdahalesi olmadan da bu muvazene kurulabiı değildir. Terazinin bir gözünde bulunan Sovyetlelunan İngiltere ve Fransa muvazeneyi temin edembasıyorlar. Bu muvazenesizlik bugün dünya içirkeyi de ancak Amerika önleyebilir. Çünkü Amerdaha fazla olarak dünya siyasetinde kati bir âmi

Birinci mesele Amerikanın Monroë Doktrinini neye göre uyguladığıdır. Yukarda, birinci ve ikinci büyük harbin şartları dolayısıyla bunun imkânsızlığını söyledik. Dördüncü Doktrin'inin vazedildiği zamanki şartlar ile bugünkü şartlar arasında büyük değişiklikler olmuştur. XIX uncu asrın başlarında Avrupa'dan Amerikaya bir tehlike gelmesi ihtimali çok az idi. Amerika kıtasını diğer iki kıtadan ayıran Atlantik okyanusunun arzettiği mania ve güçlükler o zamanki münakaşaların ortadan kaldırılamayacak kadar büyüktü. Her bir buçuk asır zarfında dünyanın kaydettiği teknik ilerlemeler muazzam olmuştur ki, bu günkü harp vasıtaları karşısındaki mesafeler pek küçülmüştür. Amerika için, bu günkü şartların Avrupa veya Asya'dan kendi kıtasına bir taarrüsu olabileceğini düşünmeğe ve münakaşa etmeğe mahal yoktur. Bu sadece lüzumsuzdur. Çünkü bu imkân her zaman için mevcut değildir. Yani, Amerikanın doğu hudutları Avrupada, batı hudutları Asyada, Ve bu hudutlar, Asyanın Pasifik sahilleri ile Avrupa'nın Asya kıtası rinde de değildir. Çok daha içlere kadar uzanmaktadır. Üzerinde Amerika için pek kıymetli stratejik mevki bulunan bu mevkiiler sovyetler için de aynı stratejik ehemmiyettedir. Amerika kendi müdafaa sistemini, sadece kendi hudutları için değil, sadece Avrupa ve Asyanın iki Okyanustaki kıtaları için değil, kat bilhassa bu ehemmiyetli mevkiiler üzerine kurmuştur.

Görülüyor ki, dünyanın bugünkü şartları içersinde Amerikanın hudutları çok geniş bir sahaya yayılmış bulunmaktadır. Bu şartlarda Monroë Doktrinini tatbik edilebilir mi? Böyle bir

seyden önce bu vasıtaları kullanmalı ve kozlarını z
Harp sonrası amerikan siyasetinde bunu görmedik
rinine dönebileceğini zanneden Amerikan halkı, i
da tesir ederek onların radikal tedbirlere başvurur
Bir sürü Sovyet darbelerine karşı ancak kuru ve l
protestolarla mukabele edildi. Halbuki Byrnes'ün
protestolar Sovyetleri daha ileri hareketlere tahri
işe yaramadı. Harp bittiğindenberi cereyan eden
ki, Amerikanın mütereddit hareket ettiği yerde So
reket etmiş ve Amerikanın hamle yaptığı yerde So
çekilmiştir. Fakat netice Amerikanın ve dünyanın
nin aleyhine olmuştur. Çünkü Amerika başlangı
fazla çekingen davranmıştır ki, Sovyetler ancak s
kanın mukabil tedbirlere başlamasından sonra har
ve bu zamana kadar da kendilerine pek çok kazanç
teşebbüslere girişmişlerdir. Eğer Amerikalılar da
ve cesaretli hareket etselerdi, Sovyetler bugünkü l
lardı. Şu halde bugün Amerikaya düşen vazife d
Bu suretle daha çok muvaffak olur ve bugün düny
lendiği mesuliyetlerini daha kolaylıkla ifa edebilir.
eden hadiseler bunu pek güzel göstermektedir: Şub
lerle Amerikalılar arasında Berlin ablukası hakkın
kereler sonunda Sovyetler 12 Mayıstan itibaren ablu
etmişlerdir. Halbuki Sovyetler bu ablukayı sadece
karmak için yapmışlardı. Bu onlar için çok mül
bundan vazgeçiyorlar. Bunun yeni bir sovyet tak

Sovyetlerin hattı hareketlerini tenkit etmektedir. Fırtınanın tenkitleri de realiteden uzak, esastan mahrur. Ona göre Amerika ile Sovyetlerin anlaşması mümkün değil. Çünkü ki, bir taraftan Amerika, bir kısım "reaksiyoner" devletlere yardım yaparak onları harbe teşvik etmemeli, Sovyet memleketlerinin seçimlerini Yalta Kararlarına uymamalı, Ortadoğu petrolüyle bunların iç işlerine karışmamalı, Ortadoğu petrolüyle Sovyetlerin emniyetini ihlâl etmemesi, bir tehdit olarak Sovyetleri endişeye düşürmemeli ve nihayet deniz ve hava bölgelerine hâkim olmağa kalkmamalı. Sovyet Rusya, dünya ihtilâli için çalışmamalı ve Moskova'ya bağlı olarak bir takım faaliyetlerde bulunmamalı.

Görülüyor ki, Wallace'ın fikirleri hakikatlere aykırı. Bir kere Amerikanın bazı memleketlere yardımda bulunmaması, memleketlerindeki seçimleri kontrol etmek istemesi, bu seçimlerin alınması ancak Sovyetlerin teacvüz-kâr politikalarıyla mümkün. Bu tenkitler, 1945'ten sonra ortaya çıkmış mukabil tedbirlerdir. Sanayi devrinin ele geçirilmesi Rusyanın hiç bir zaman emeli değildir. Çünkü Amerikanın sovyet toprakları üzerinde tecrübesi yoktur. Sovyetler ise, İran petrolü için bütün İranı ele geçirmektedir. Nihayet, Amerika dünyanın herhangi bir sınırdaki hakimiyet tesisi için çalışmamaktadır. Ancak tehdit, Sovyet memleketlerinin taleb ve rızasıyla müşterek müdafaa için yapılır. Hatta bunu Sovyet tehlikesinin icap ettirdiği kadar yapılır.

Sovyetlerin dünya ihtilâli fikrinden vazgeçmeleri, dünya sulhünün tesis edilememiş olmasının esasen bugün dünya sulhünün tesis edilememiş olmasının

— V —

NETİCE

Sovyet ve Amerikan politikalarının tetkikini bu iki devletin politik durumlarını belirttik. Netice olarak 1945 - 1948 arasındaki hadiseler ancak Sovyet Rusya için bir devresinin istikrarsız ve istismar etmişlerdir. Amerikaya gelince, Sovyetler için tek kuvvet olan bu devletin uzun zaman dâvâsi siyaseti dünyanın zararına, Sovyet Rusyanın kârına yaşı yavaş tereddüdünü terketmesi, eski siyasetinden diselerini, sulh ve hürriyetsever insanları sevindirecektir. Temenni olunur ki, bu yolda azimle yürüsün ve sadık ne değil, fakat bütün insanlığa karşı mükellef bulunmuş yırlı bir şekilde bitirsin.

Fakat son bir mesele kalıyor, Amerika ve Sovyetler arasında hâkim bir vaziyette karşı karşıya bulunuyor. Beri geçen dört senelik zaman içinde harbin ve sulh tasfiye edilemedi. Dünya buhranı hergün biraz daha ne kadar devam edecektir? Netice ne olacaktır? bir anlaşmaya yanaşacak mıdır? Yoksa Sovyet inancını teknik üstünlüğü elinde tutarken en son çareye başlar mıdır? Bizim için neler sakladığını bilmediğimiz gelecektir bunlardır. Bu meseleler hakkında à priori hükümlemler kânsızdır. Bu suallerin cevabını ancak istikbal verene kadar söyleyelim ki, bu istikbal şimdilik pek parlak görünüyor.